

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ДІЇ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено елементний склад системи економічної безпеки підприємства (СЕБП). Сформовано деталізовану характеристику кожного елемента механізму управління системою економічної безпеки підприємства. Визначено інструментарій оптимізації стану системи економічної безпеки підприємства за функціональними складовими. Охарактеризовано зв'язки у механізмі управління СЕБП. Розроблено алгоритм дії механізму управління СЕБП на основі інформаційних потоків та оцінювання стану СЕБП.

Ключові слова: безпека, підприємство.

ALGORITHMIZATION OF THE ACTION IN MANAGING THE ENTERPRISE'S ECONOMICAL SAFETY SYSTEM

In the paper, the elementary set of the enterprise's economical safety system (EESS) is investigated. The detailed characteristics of every element in the mechanism of managing the EESS is formed. An apparatus for optimizing the state of EESS by functional components is determined. The interconnections in the mechanism of managing the EESS are featured. Based on informational streams and estimation of the EESS state, an algorithm of the action in managing the EESS is developed.

Keywords: security, enterprise.

Вступ. Характеризуючи стан системи економічної безпеки підприємства більшість науковців та практиків приходять до висновку щодо необхідності ідентифікації механізмів, які задіяні у процесі функціонування та управління такою системою. Чітко визначеного підходу до вирішення цієї проблеми у літературних джерелах практично не зустрічається, тому на сьогодні надзвичайно актуальним залишається питання виділення відповідних механізмів, визначення специфіки їх дії та взаємодії окремих складових у межах механізмів. На нашу думку, на стан системи економічної безпеки суттєво впливає механізм управління такою системою, а це потребує визначення складових елементів та алгоритму дії механізму управління системою економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управління системою економічної безпеки підприємства досліджується у багатьох публікаціях науковців, чий науковий інтерес безпосередньо пов'язаний з екосесентом, таких як Варналій З.С., Безбожний В.Л., Корольов М.І., Манцуров І.Г., Нусінова О.В., Козаченко Г.В., Ляшенко О.М., Погорелов Ю.С. [1–4].

Метою статті є розроблення алгоритму дії механізму управління системою економічної безпеки підприємства.

Основні результати дослідження. Для визначення шляхів оптимізації механізму управління СЕБП, необхідно конкретизувати складові елементи такого механізму і його безпосередню дію.

Загальне бачення базових елементів механізму управління СЕБП наведено на рисунку 1.

Основною метою зазначеного механізму є приведення СЕБП до стану, в якому вона спроможна виконувати свої функції.

Основним завданням є забезпечення відповідності стану СЕБП внутрішньому та зовнішньому середовищу підприємства з метою організації можливості виконання основного завдання СЕБП за рахунок:

- покращення керованості окремих елементів СЕБП;
- удосконалення зв'язків між елементами СЕБП;
- збалансованості виконання захисних функцій СЕБП.

Стосовно суб'єктів управління, то до них доцільно віднести: менеджмент підприємства; працівників відділу економічної безпеки; співробітників інших відділів задіяних в управлінні за окремими функціональними складовими. Підкреслимо, що вищий рівень менеджменту підприємства має повноваження для прийняття стратегічних рішень з надзвичайно вагомими наслідками, однак результати яких можуть проявлятися з певним часовим лагом. Тому реагувати на результати таких рішень доволі складно і вони містять більшу кількість прихованих потенційних загроз.

Оперативний рівень управління притаманний функціональним виконавцям у межах сфер їхньої відповідальності, тому результати як позитивні так і негативні проявляються швидко і їх можливо локалізувати доволі оперативно.

Працівники відділу економічної безпеки у тісній співпраці з вищезазначеними суб'єктами повинні використовувати всі можливі засоби та інструменти для мінімізації загроз та ризиків за рахунок ефективного управління всіма елементами системи.

Об'єктом управління є система економічної безпеки підприємства, стан якої періодично оцінюється і вимагає дії/бездіяльності суб'єктів управління.

Рис. 1. Базові елементи механізму управління СЕБП (сформовано з використанням [5])

Безпосередня дія суб'єктів реалізується за допомогою інструментарію оптимізації стану СЕБП за функціональними складовими. Для кожного окремого суб'єкта господарювання, що має свої специфічні характеристики та властивості, існує можливість використання певних унікальних підходів або їх

комбінацій для досягнення кінцевої мети – оптимізації стану СЕБП. Однак більшість управлінців вітчизняних суб'єктів господарювання застосовують певні універсальні (найбільш зрозумілі) підходи та інструменти у межах функціональних складових управління. Так для кадрового менеджменту характерними є заходи матеріального та нематеріального стимулювання, а також консультації, семінари, тренінги.

Для удосконалення елементів операційного менеджменту зазвичай застосовується оптимізація бізнес-процесів, методи економіко-математичного моделювання оптимізації операційних процесів, удосконалення організаційної структури управління виробництвом.

З позиції безпекознавства найбільш ефективними інструментами фінансового менеджменту є аналіз фінансового стану компанії та CVP – аналіз.

Стратегічний менеджмент характеризується застосуванням системи BSC, формуванням системи корпоративної відповідальності, а також розробкою відповідних положень, інструкцій, регламентів, процедур розробки та реалізації стратегій.

У межах складових інноваційного та інвестиційного менеджменту активно застосовують проектний аналіз та методи оптимізації вкладень капіталу з паралельним використанням інструментів мінімізації інвестиційних ризиків.

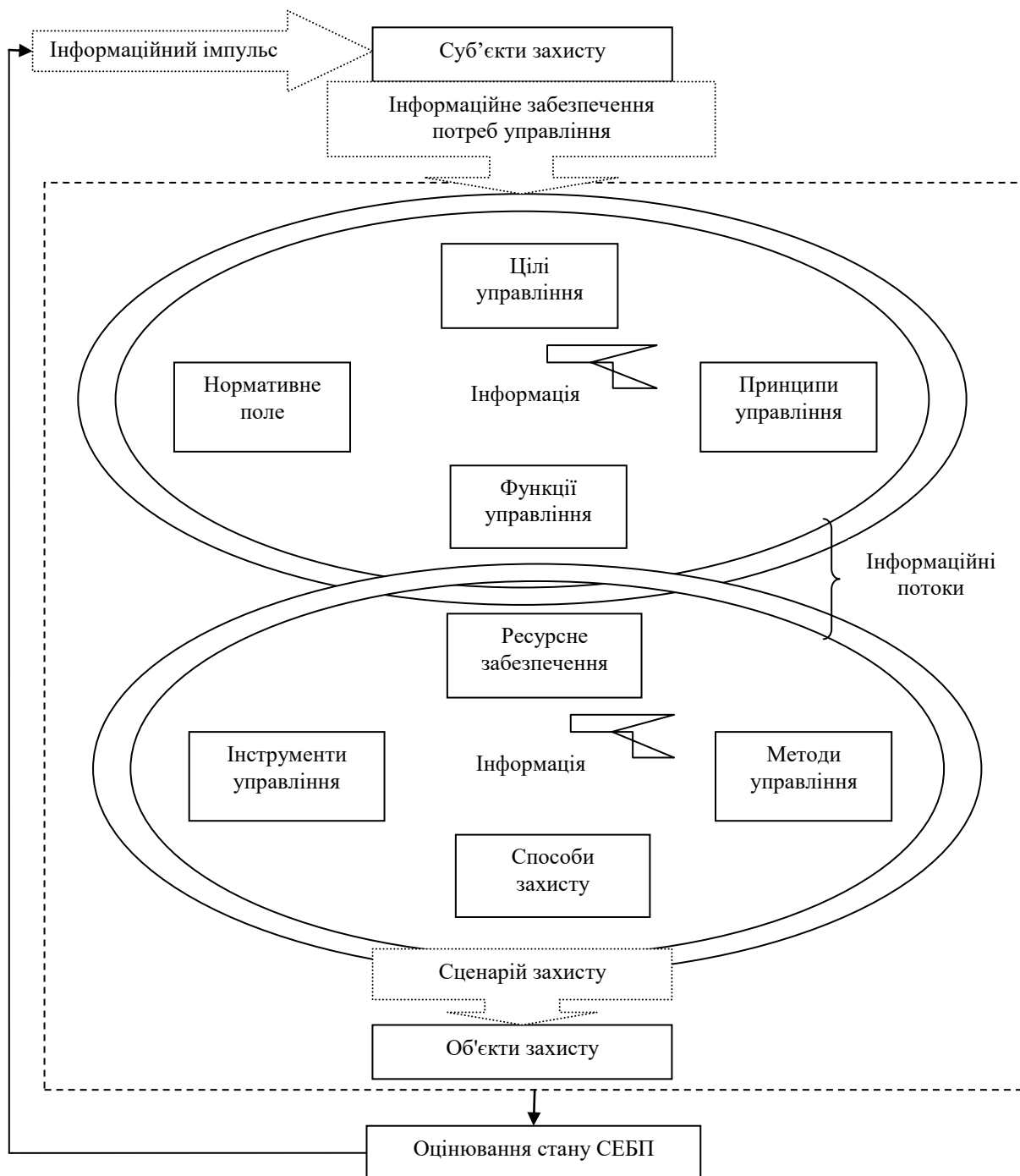

Рис. 2. Зв'язки у механізмі управління СЕБП

Надзвичайної уваги потребують інструменти маркетингового менеджменту, оскільки вони безпосередньо стосуються більшості об'єктів захисту СЕБП. Тому найчастіше у такому контексті використовують аналіз структури ринку, аналіз постачальників та споживачів, аналіз ринкових сегментів і частки ринку, методи активізації збуту.

Всі вищезазначені елементи функціонують і взаємодіють під впливом зовнішнього і внутрішнього середовища за рахунок інформаційних потоків і налагодження відповідних зв'язків. При цьому однією з головних функцій системи є функція оцінювання стану СЕБП відповідно до умов діяльності підприємства які мають переважно динамічну природу.

Зв'язки у механізмі управління СЕБП наведено на рисунку 2.

Суб'єкти захисту за рахунок відповідного інформаційного забезпечення (під впливом зовнішнього інформаційного імпульсу) реалізують з урахуванням цілей та принципів управління безпосередньо функції управління у межах існуючого нормативно-правового поля та визначених функціональних складових управління (регламентуючий блок). Цей процес відбувається з належним ресурсним забезпеченням і застосуванням оптимальних методів і важелів (інструментів), що відповідають ситуації та розробленим сценаріям попередження або мінімізації негативних наслідків реалізації реальних або потенційних загроз (дієвий блок).

Таким чином, за рахунок перетину інформаційних потоків і більш ефективної взаємодії елементів механізму управління СЕБП формуються оптимальні способи захисту основних об'єктів, після чого здійснюється оцінювання стану СЕБП. Після реалізації запропонованих заходів формується нове інформаційне поле функціонування підприємства, генеруються нові імпульси і механізм запускається знову.

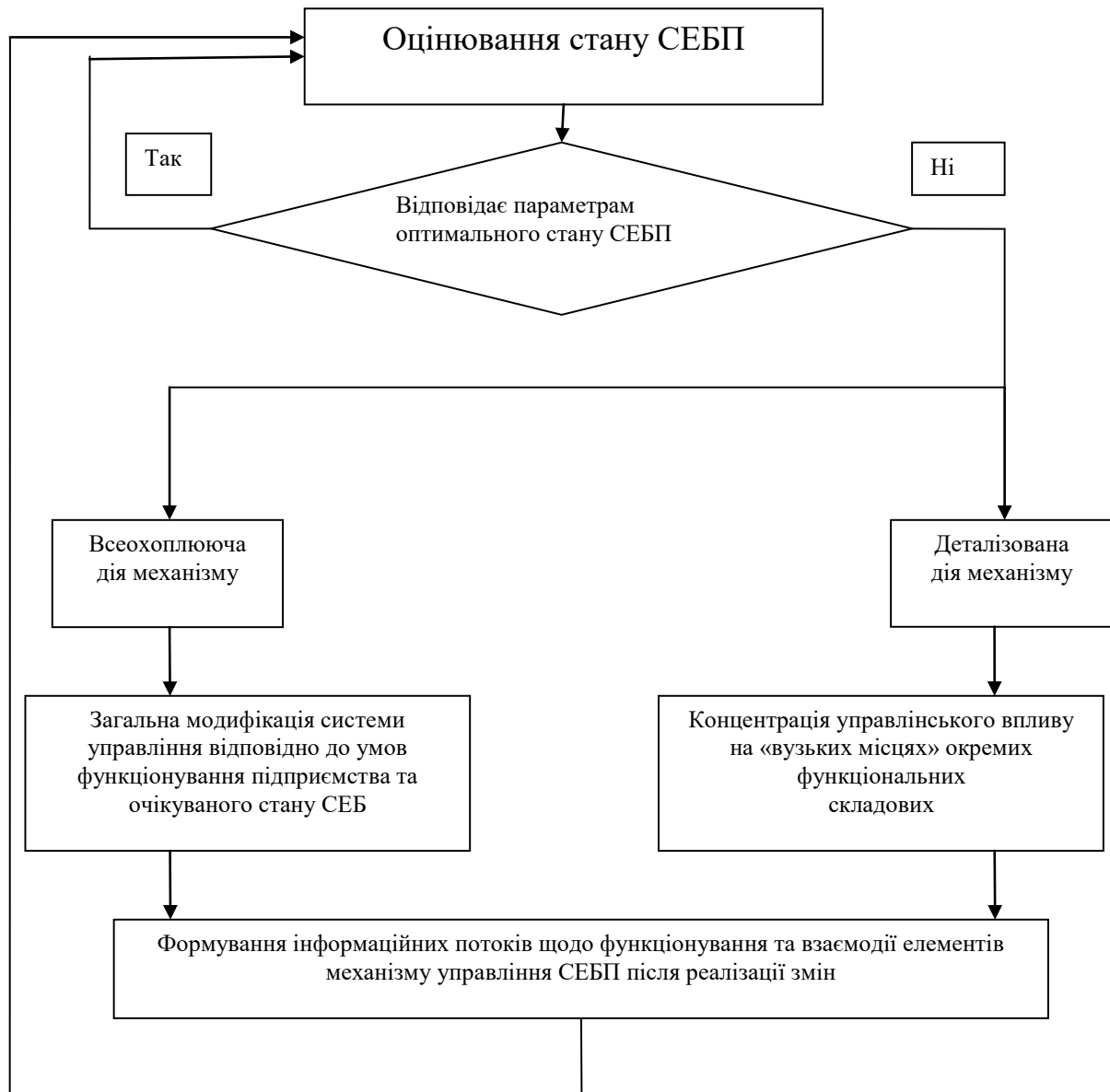

Рис. 3. Алгоритм дії механізму управління СЕБП

Тобто знову ж таки, функція оцінювання стану СЕБП є домінуючою при коригуванні як самої дії

механізму управління СЕБП, так і зв'язків між окремими елементами такого механізму.

Стосовно конкретизації алгоритму дії механізму управління СЕБП (рисунок 3) зазначимо, що в залежності від стану СЕБП дія механізму може бути всеохоплюючою, або деталізованою.

Тобто при суттєвих недоліках системи економічної безпеки підприємства дія механізму буде всеохоплюючою, а при незначних відхиленнях від очікуваних параметрів – управлінські зусилля будуть концентруватись на конкретних складових механізму управління СЕБП.

Висновки. Механізм управління СЕБП діє на основі інформаційних потоків і об'єктивно проявляється у прийнятті управлінських рішень на основі отриманої інформації. Якщо аналіз стану СЕБП здійснюється на основі оцінювання стану окремих функціональних складових управління (за видами менеджменту), то управлінські рішення у будь-якій сфері менеджменту направлені на посилення окремих функцій управління (аналітичної; планування; організаційної; координаційної; контрольної, мотиваційної тощо).

Кожен з видів менеджменту, що задіяний в управлінні СЕБП, виконує відповідні функції з певною мірою ефективності. Тому дія механізму управління СЕБП буде реалізовуватися за рахунок зростання функціональної ефективності окремих складових такого механізму і внутрішнього їх удосконалення. Тобто буде відбуватись дворівнева модифікація управлінських процесів – на рівні СЕБП в цілому і в межах окремих складових.

Така модифікація буде відбуватись за рахунок посилення окремих функцій і досягнення ними допустимого рівня ефективності. При умові ліквідації проблемних аспектів за окремими функціями і допустимого рівня їх реалізації, можна говорити про відповідний загальний рівень ефективності певного виду менеджменту. Характеризуючи процес формування інформаційних потоків у межах функціонування механізму управління СЕБП варто підкреслити, що із зовнішнього середовища постійно надходить інформація про умови діяльності і функціонування підприємства. Така інформація повинна ретельно відслідковуватися і підлягати ретельному аналізу працівниками відділу економічної безпеки, а при його відсутності – відповідальними особами. Якщо зміни безпосередньо не стосуються діяльності підприємства і не можуть суттєво вплинути на стан економічної безпеки, то механізм управління СЕБП функціонує у штатному режимі з стандартизованим періодичним оцінюванням стану СЕБП. При незначних змінах у стані СЕБП дія механізму управління може бути дещо відкоригована.

Суттєві зміни умов функціонування підприємства призводять до повномасштабного запуску механізму управління СЕБП. На основі екстремального (вимушеного) оцінювання формується блок інформації для коригування механізму управління СЕБП в межах конкретних функціональних складових управління за основними проблемними аспектами. На наступному етапі формується інформація для реалізації управлінських рішень з метою підвищення ефективності виконання функцій у межах складових системи управління підприємством. Після реалізації змін відбувається оцінювання стану СЕБП щодо відповідності вимогам економічної безпеки підприємства. При виконанні вимог (відповідності) процес переходить у циклічну форму і знов оцінюється інформація щодо умов діяльності. При невідповідності знов визначаються проблемні аспекти у межах функціональних складових управління і за допомогою управлінських рішень відбувається коригуючий вплив.

Література

1. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
2. Королёв М.И. Экономическая безопасность фирмы: теория, практика, выбор стратегии / М.И. Королёв. – М. : Экономика, 2011. – 284 с.
3. Манцуров І.Г. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємств [Електронний ресурс] / І.Г. Манцуров, О.В. Нусінова. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=680>
4. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : [монографія] / О.М. Ляшенко, Ю.С.Погорелов, В.Л. Безбожний [та ін.] ; за заг. Ред.. Г.В.Козаченко. – Луганськ : Елтон – 2, 2010. – 282 с.
5. Гавловська Н.І. Об'єктивізація базису формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства / Н.І. Гавловська // Наука й економіка. – 2014. – Випуск 3 (35). – С. 151–156.

Рецензія/Peer review : 9.11.2015 р.

Надрукована/Printed :14.12.2015 р.

Рецензент: д.е.н., професор Є.М. Рудніченко